

ASGARİ ÜCRET TESPİT KOMİSYONU 'FİİLEN' LAĞVEDİLMİŞTİR

Sürecin Haziran Toplantıları Öncesindeki Uzun Erken Evresi

Prof. Dr. Mesut Gülmez

Açıklama:

16 Ağustos 2022 günlü önaçıklamamda, özetle şunları belirtmiştim:

AÜT Komisyonu'nun işçi kanadı üyelerine, haber ve basın açıklamaları ile video kayıtlarından izlediğim görüşleri ve süreç konusunda, yorumlarıma ışık tutacak sorulara yanıt vermelerini rica ettiğim mektuplar gönderdim. 21 ve 28 Temmuz'da ayrı ayrı, 24 Ağustos ve 16 Eylül'de de iki ortak mektupta, yayınlanan makaleler konusunda bilgilendirip, yanıtlarını beklediğimi anımsattım. Yanıtlar gecikince, Asgari Ücret Dizi Makalelerinin dördüncüsünü, çok uzun olduğu için üç ayrı makale olarak yayınlama kararı aldım.

Yanıt bekleme süresi, düşündüğümden çok uzun sürdü. Asıl nedeni, yanıtlar için umutlu olmam değildi. Ağustos sonlarında aldığım yeni bir yayın önerisi için yoğun çalışma içine girmiş olmamdı. Makaleler hazır. Eylül içinde üçünü de aralıklı olarak yayınlamayı düşünmememe karşın gecikti.

Son günlerde asgari ücret konusunda başlayan açıklamalar, bekleyen makaleleri anımsattı!

Kasım sonuna gelmeden izleyen ikisini de yayınlayacağım.

Ve, yazdığım yanıtız mektupları da.

1. Giriş

2022'nin ikinci yarısının son günlerinde, geçmişte örneği olmayan "hızlandırılmış" bir süreçle ve yılın ilk yarısında olduğu gibi yürürlükteki yazılı hukukun göz ardı edilmesiyle, neredeyse her konuda ve sorunda uygulanan "**Talimat Hukuku**" gereğince iki güne sıkıştırılan iki Asgari Ücret Tespit Komisyonu toplantısının öncesinde ve sırasında yapılan konuyla ilgili açıklamaların; ilk makalede kurumsal yapısı, görev ve yetkileriyle "Cumhur Hukukuna 'fiilen' uyarlandığını" belirttiğim Komisyon'un ve "**Asgari Ücret Kurumu**"nun, artık "fiilen lağvedildiği" gerçeğini ortaya koyduğu sonucuna vardım.

Haziran ve Temmuz 2022 Komisyon toplantı ve karar süreçlerinde de, Aralık 2021 toplantılarında benimsenen yaklaşım, başından sonuna değin kararlılıkla yinelenmiş ve uygulanmıştı çünkü!

Şimdi, uzun bir cümleyle soruyorum:

Komisyon'un işçi tarafını tek başına temsil etme ayrıcalığını yasal olarak elinde tutan ve daha önemlisi, sorumluluğunu taşıyan yasal üyesi ve aktörünün, yani Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun; yılın ilk yarısı için "alt sınırı" söyleyip üst sınırının belirlenmesini tek ve biricik yetkili olan Komisyon'a değil Cumhurbaşkanı'na bırakmış

olmasının; ikinci yarısı için de, Haziran’ın sıkıştırıldığı son iki gününde **son ve kesin karar alınmaksızın** sonuçlanan iki toplantının yapıldığı süreçte, bir kez olsun kamuoyu önünde bir basın açıklaması yaparak ÇSG Bakanlığı’ndan **AÜT Komisyonu’nun toplanması için çağrıda bulunmasını istememiş**, ama ancak Haziran’ın üçüncü haftası başlarında girişimde bulunarak Cumhurbaşkanı’yla görüşme yapmayı yeğlemiş olmasının bir başka anlamı olabilir mi?

Bu soruya yol açan ve Komisyon’un, sonuç olarak üçlü yapılı asgari ücret kurumunun “**lağvedilmesi**” ile noktalanın, değineceğim başka aykırılıklar da var kuşkusuz...

Asgari Ücret Makaleler Dizisi’nin dördüncüsünün ilk bölümü olan bu makalede; asgari ücretin yılın ikinci yarısı için belirlenen tutarıyla ilgili “olağanüstü ve olağandışı hızlandırılmış süreci”, başından sonuna, gerek Komisyon’un üç bileşeninin yaptıkları “resmî” nitelikli açıklamalar ve gerekse yazılı basında yer alan haberler çerçevesinde irdelleyip değerlendirdim.

Kuşkusuz bu sınırlı kaynaklar arasında, özellikle birinin ayırık bir yeri vardır. O da, Türk-İş’in Asgari Ücret Tespit Komisyonu’ndaki beş temsilcisinin en kıdemlisi **Nazmi Irgat**’ın 30 Haziran’daki ikinci toplantı çıkışında yaptığı açıklamalardır. Türk-İş’in web sayfasındaki “Video Galerisi”ne de konulan ¹ “**video kayıtlı**” **canlı açıklamalar**, kanımca olağanüstü bir tarihsel önem taşımaktadır.

Bu açıklamalara, Makale 4’ün üçüncü ve son bölümünde değineceğim.

2. Aykırılıkların Sonu Gelmeyecek mi?

Asgari ücretin, 2022’nin ilk yarısı için saptanan “tarihi” artışlı tutarının üçüncü ayı dolmadan erimesi sorununu, yani sorunun tüm tartışmaların yoğunlaştığı, tüm beklenti ve gözlerin odaklandığı ekonomik boyutunu, “**Asgari Ücretin Cumhuriyet Hukukuna ‘Fiilen’ Uyarlanması**” başlıklı ilk makalenin kapsamı dışında tutmuşum.

Çünkü ekonomik boyut konusunda, “Kral” tepeden tırnağa “çıplak”tı. Sorun, tüm gerçekliğiyle, uluslararası karşılaştırmalar da yaparak işlenip sergilenmişti. ²

2022’nin ikinci yarısı için, başlangıçta hesapta olmayan, yakın geçmişte bir başka örneğini anımsamadığım yılın ortasında yapılmak zorunda kalınan ek artış tutarının ekonomik boyutu, bu makalenin de kapsamı dışında.

Kral kim? Çıplak olan ne? Sorunun yanıtını bilmeyen var mı?

Kendi adıma yanıtı, asgari ücretin kurumsal ve hukuksal boyutunun getirildiği noktayı vurgulamak üzere, önce ilk makalenin başlığında vermişim. Tanıyı koymuştum ama, hukukun hemen her alanında ve her düzeyinde tanık olunan çok daha ağır ihlâl örneklerinin birbiriyle yarıştığı, hukuksuzlukların “pik yaptığı” “fili” gelişmeler ve uygulamalar karşısında, sorunu hukuk diliyle tanımlamışım.

Bu kez, “uyarlama”nın ötesinde, aslında yine hukuk diliyle ama daha anlaşılır olduğunu düşündüğüm bir tanımlama yapmakta hiç de duraksamadım. Hem de, 2022’nin ikinci yarısındaki olağandışı sürecin sonlanmasını beklemeden!

Artık, “**Komisyon ‘Fiilen’ Lağvedilmiştir!**” dememek için hiçbir neden kalmamıştı!

¹ <https://www.turkis.org.tr/category/video-galeri/>; <https://www.turkis.org.tr/?s=Nazmi+Irgat>; <https://www.turkis.org.tr/askari-ucrer-tespit-komisyonu-ara-zam-icin-ikinci-kez-toplandi/>; Son erişim: 15, 08.2022;

² Örneğin bkz. DİSK-AR (2020) *Salgın Günlerinde Asgari Ücret Gerçeği Araştırması 2021*, Aralık, İstanbul: DİSK-AR Yayını; DİSK-AR (2021) *Asgari Ücret Gerçeği 2021 Raporu*, 2 Aralık, İstanbul: DİSK-AR Yayını.

Makaleler dizisinin gerek ilkinde, gerekse ikincisinde tartıştığım ve izleyenlerde de tartışmayı sürdüreceğim ana konu buydu.

Aralık 2021 ile Haziran 2022’de yapılan Asgari Ücret Tespit Komisyonu toplantılarında ve her iki sürecin sonunda alınan kararlarda benimsenen yaklaşım ve uygulamalar temelinde inceleyip tartıştığım Komisyon’un yürürlükteki biçimsel hukuka göre varlığı ve Cumhuriyet Hukuku yönünde geçirdiği “fiili” dönüşüm sorunu, gerçekte başka alanlarda sayısız örnekleri bulunan bir sorundur.

Çünkü Anayasa ve onaylanmış uluslararası sözleşmeler başta olmak üzere, yasaların ve başka düzenlemelerin hemen her gün yeni ihlâl örneklerine tanık olunan başka kuralları, “biçimsel” olarak yürürlükte ama, uygulamada ne saygı duyulmaktadır, ne de uyulmaktadır. Üstelik bu yerleşik yaklaşım, açıkça kamuoyu önünde yüksek sesle ve en yüksek düzeyde sık sık dile getirilmiş ve getirilmektedir.

Oysa Anayasa’da, devletin “*insan haklarına saygılı ve dayalı*”, “*demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti*” olduğunu belirten, Cumhuriyet’in değiştirilemez nitelikler taşıdığını vurgulayan temel ilkeler vardı, var olmayı sürdürüyordu. Bunlardan bir bölümü de, “ekonomik ve sosyal” olarak tanımlanan “temel hak ve özgürlükler”e ilişkin kurallardı. Özellikle de, Anayasa’nın tüm iç hukuk düzenlemelerine üstün tuttuğu, *öncelikle ve doğrudan uygulanmasının zorunlu olduğunu* öngördüğü onaylanmış uluslararası insan hakları sözleşmeleri vardı. Bu, kimi zaman anlamı eksik ve hatta, hukuksal olarak yanlış yorumlanan bağlayıcı bir kuraldı. Ve bu kuralı, “Avrupa Birliği” uğruna, ama kanımca “ileri bir adım” olarak 2004’te Anayasa’nın 90. maddesinin son fıkrasına AKP ekletmişti.³

Kural vardı ama, hem hukuk ve hem de uygulama planlarında, ne aykırı yasal ve yönetsel düzenlemeler, ne tek imzalı kararlar eksikti, ne de yürürlükteki anayasal ve yasal kurallara karşın aykırı yargı kararları ve uygulamalar! Üstüne üstlük, ne yazık ki yargı organlarının kararları üzerinde etkili olan, Anayasa’ya aykırı açık ve “meydan okur” nitelikte söylemler de!

Hukuksal plandaki en çarpıcı örneklerinden biri, İstanbul Sözleşmesi’nin feshi idi (Gülmez, 2021). Ve Danıştay da bunu Anayasa’ya uygun bulmuştu!

Bu alandaki, saymakla bitmeyecek örneklerin en önemlileri ise, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin her düzeydeki tüm yargı organlarınca ve tüm yönetsel yetkililerce doğrudan ve kendiliğinden uygulanması gereken bağlayıcı kararlarının direnerek uygulanmamasıdır. Bunu da, ne yazık ki, sıklıkla yargı organlarının yapmasıdır!

Evet, “*aykırılıkların sonu gelmeyecek mi?*”

Bu, 33 yıl önceki bir makaleye başlık yaptığım bir soruydu!..

3. Sürecin Toplantılar Öncesindeki Uzun Erken Evresi

2022’nin ikinci yarısı için saptanan asgari ücret sürecinin son iki gününe değin beklendikten ve hatta bekletildikten sonra Haziran’da yapılan iki toplantı öncesindeki “uzun erken evresi”, sürecin ÇSG Bakanı Vedat Bilgin ile Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay’ın bir gün arayla yaptıkları aynı yöndeki açıklamalarla başladı.

a. ÇSG Bakanı Vedat Bilgin’in Açıklaması

ÇSG Bakanı Vedat Bilgin, **21 Mart**’ta yaptığı açıklamalarda (Dünya gazetesine verdiği röportajda) AÜT Komisyonu’nun toplantı süresine değindi. Bu açıklama, Türk-İş Genel Başkanı

³ Bu konuyu Makaleler Dizisinin sonuncusunda geniş biçimde ele alacağım. Bu aşamada, Kaynakçadaki şu makale ve kitaplarıma bakılabilir: Gülmez, 2004: 147-161; 2005a: 79-108; 2005b: 24-38; 2015: 165-217).

Ergün Atalay’ın değineceğim ertesi gün yaptığı açıklamasında benimsediği görüş için dayanak olması yönünden önem taşımaktadır. Dolayısıyla, öncelikle ele alınması gerekiyor.

Bakan Bilgin, bu açıklamalarının “*Yeni Asgari Ücretin Yasal Belirlenme Tarihi Aralık’tır, Olağanüstü Şartlar Olursa Tekrar Değerlendirilir*” başlıklı bölümünde, “asgari ücret konusunda basında yer alan haberlerle ilgili” olarak, özellikle Komisyon’un ne zaman toplanacağı konusunda, kanımca yürürlükteki hukukla bağdaşmayan “değerlendirmelerde bulundu.”

Bilgin, önce 16 Aralık 2021’de alınan kararla yapılan artışa ve getirilen önemli yenilik ve kazanımlara değindi. Ardından da, saptanan asgari ücret tutarının uygulanmasının üçüncü ayının üçüncü haftasına geldiği aşamada, yasaya dayanarak, Komisyon’un 2022 sonunda ve Aralık ayında toplanacağını yineleyerek ileri sürdü ve aynen şunları söyledi:

“Bu sene yaptığımız asgari ücret artışı yüzde 50’nin üzerindedir ve asgari ücretin vergi dışı bırakılması çok önemli bir şeydir. Bütün gelirlerde asgari ücretin vergi dışı bırakılması, önemli. Sabit ücretle çalışanlar, AGİ kaldırıldı, ücreti düşürecek diyen işletmeler yanlış yaptı. İş kanunu anlaşılın ücretten geriye gidilmesini açıkça yasaklıyor. ***Asgari ücrete şartlar içerisinde bakmak lazım. Asgari ücretin eğer Meclis gündeme getirip değiştirmezse, Aralık’ta belirlenir, tabii olağanüstü şartlar olursa bu şartlara bakarak değerlendirilir. Ancak yasal durum Aralık ayını gösteriyor. Yeni asgari ücretin yasal belirlenme tarihi Aralık’tır.***”⁴

Görüldüğü Bakan Bilgin, çifte vurgu yaptığı konuşmasında, Komisyon’un yıl sonunu, yani 2022’nin Aralık ayını beklemeksizin daha önce toplanmasının olanaksız olduğunu, bunun için Meclis’in yasal değişiklik yapması gerektiğini ileri sürüyor.

Kanımca, farklı bir görüş yada yorum değil “düpedüz hukuksal bir hata” olan bu değerlendirme, yürürlükteki hukuku yeniden anımsatmayı, bu amaçla da şu soruya yanıt verilmesini zorunlu kılmaktadır:

ÇSG Bakanlığı’nın, yıl tamamlanmadan Komisyon’u toplantıya çağırmasını engelleyen bir kural var mıdır? Varsa, nerede yazılıdır?

4857 sayılı İş Kanunu’na göre, “... ücretlerin asgari sınırları ***en geç iki yılda bir*** belirlenir” (m. 39/1).

Bu kural, 28 Temmuz 1967’de kabul edilen 931 sayılı İş Kanunu döneminden beri yürürlüktedir. Ne 25 Ağustos 1971 tarihli ve 1475 sayılı ve ne de 22 Mayıs 2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunlarıyla değiştirilmiştir!

Üstelik, 2 Temmuz 2018 tarihli ve 700 sayılı KHK’nin 145. maddesiyle yapılan uyarılama amaçlı değişiklikten sonra da, yürürlükteki 4857’nin 39. maddesinin 1. fıkrası olarak aynen yerinde durmaktadır. Uyarılama, yalnızca yasanın Komisyon’un yapısı ile toplantı ve karar yeter sayılarını düzenleyen 2. fıkraya ilişkindir. Bu da, 2. fıkranın virgülüne bile dokunmaksızın yine aynen 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ne, madde 522/1, f maddesine konulmasından ibarettir. Ve bu fıkrada da, böyle bir kural yoktur! Olamazdı da!

4857 sayılı İş Kanunu’nun 39. maddesinin son üç fıkrası da, yine yasadaki yerinde durmaktadır.

Yasanın bu kuralları içinde de, ÇSG Bakanlığı’nın Komisyon’u toplantıya çağırma yetkisine ilişkin bir kural yoktur. Bu konu, yasanın sondan ikinci fıkrasına dayanarak yönetmelikle düzenlendi.

“Komisyonun toplanma ve çalışma şekli” ile başka konuları düzenleyen Asgari Ücret Tespit

⁴ “Yeni Bir İstihdam Modeli: Üretim Sürecine Katılım’ Devlet Desteği Yolda”, <https://www.csgeb.gov.tr/haberler/yeni-bir-istihdam-modeli-uretim-surecine-katilim-devlet-destegi-yolda/>, 21 Mart 2022, Pazartesi, Ankara, Türkiye.

Yönetmeliği'ne göre ise, "**Komisyon, Bakanlığın çağrısı üzerine toplanır** ve Bakanlıkça hazırlanan gündeme göre çalışır (m. 8/g).

Bu kurallar gösteriyor ki, asgari ücret "**en geç** iki yılda bir" toplanır. Bu kuraldan, Komisyon'un ne ancak "iki yılda bir" toplanacağı, ne de Bilgin'in ileri sürdüğü gibi yalnızca Aralık'ta, yani yıl sonunda toplanacağı sonucu çıkarılabilir. Yasa, Komisyon'un *toplanmasını* herhangi bir süreyle sınırlı tutmamıştır.

Asgari ücretin "iki yılda bir belirlenmesi", "en geç" denildiğinden, yalnızca *üst sınır* koyan bir kuraldır. Nedeni de açıktır: Toplantıya çağırma yetkisinin tanındığı Bakanlığın aslında iki yıl gibi uzun bir süreyi de aşmasını, bu yolla Komisyon'un toplanmasını geciktirerek işçilerin mağdur edilmesi olasılığını önlemektir. Dolayısıyla Bakanlık, bu kuralın sözel anlatımına göre, ne yıl ortasında ve ne de birinci yılın sonunda Komisyon'u toplantıya çağırma zorunda değildir. Ama aynı zamanda Bakanlığın, gerek yıl ortasında ve gerekse yıl sonunda toplantı çağrısında bulunması da yasaklanmış değildir. Eğer, 2022 Kış ve İlkbaharında yaşandığı gibi olağanüstü zor ekonomik ve sosyal koşullar dayatmışsa, Komisyon'u yılın ortasında değil, daha önce bile, yalnızca Türk-İş'in değil, Komisyon'da üyesi olmayan tüm konfederasyon ve sendikaların da birlikte yada ayrı ayrı Bakanlıktan "toplantı çağrısı yapması" isteminde bulunmalarına hiçbir yasal engel yoktur.

Yasal durum, ne Aralık ayını göstermektedir, ne de Aralık "yasal belirleme tarihi"dir! Yıllardır uygulana gelen bir kural konusunda böylesi bir hukuksal bilgi hatası, yalnızca ÇSG Bakanı'nı değil, aynı zamanda ve hatta öncelikle Bakanlık görevlilerini de ilgilendirir ve kapsar.

Komisyon'u toplantıya çağırma yetkisine gelince, Yönetmelik bu yetkiyi Bakanlık ile sınırlı tutmuştur. Ama bu kuraldan da, Komisyon'un diğer bileşenlerinin bu olanaktan yoksun bırakıldığı sonucu çıkarılamaz.

28 Temmuz 1967'de kabul edilen 931 sayılı İş Kanunu'ndan, demek ki 55 yıldan beri, bu yasanın "Ankara'daki" diyerek sınırlandırdığı "en üst derecedeki işçi ... teşekkülü" olarak Komisyon'da işçi kanadını temsil eden Türk-İş'in Genel Başkanı Ergün Atalay da, Türk-İş'te danışman olarak görevde bulunan Bakan Bilgin'in sözlerine inanmış olmalı ki, Komisyon toplantısının tarihinin "Aralık ayı" olduğu görüşüne katılmıştır?

Bu hatadan da, yalnızca Ergün Atalay'ı sorumlu tutmak, haksızlık olur kuşkusuz.

b. Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay'ın Açıklamaları

Özellikle gıda enflasyonunun çok geçmeden erittiği gerekçesiyle, "01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında" uygulanmak üzere belirlenen ⁵ asgari ücret tutarının güncellenerek yılın ikinci yarısı için artırılması gerektiği konusundaki ilk açıklamalar, ilkinden üç ayı aşkın bir süre sonra başladı ve giderek yoğunlaştı.

Ama asıl süreç, ancak Temmuz'a iki gün kala başlatıldı!

aa. Atalay'ın İlk Açıklaması

Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay, saptayabildiğim ilk açıklamayı, **22 Mart**'ta, Genel Başkanı olduğu Demiryol-İş'in Bolu'da (Abant'ta) düzenlediği, Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanı Adil Karaismailoğlu'nun da katıldığı bir "istişare toplantısı"nda yaptı.

Atalay'ın, "**kamuoyunda Haziran ayında asgari ücret görüşmesi olur mu?**" sorusuna verdiği yanıt, Komisyon'un toplantıya çağırılması gerektiği istemiyle ilgili değildi ve aynen şöyleydi:

⁵ *Resmî Gazete*, 17 Aralık 2021, Sayı: 31692.

Bu artışa ilişkin video kaydı için bkz. <https://www.csgb.gov.tr/videolar?category=Güncel>

“Yasada böyle bir *yönetmelik* (!) yok. **Ülkeyi yönetenler yasada değişiklik yapabilirler mi? Yaparlarmı. Biz de zevkle, keyifle o masaya Haziran ayında çağırılırsa otururuz. Çağırılmazsa** bu kayıplarımızı Aralık ayındaki, Ocak ayından beri ne kayıp varsa masaya koyarız. Onu almadan da o meselenin altına imza atmamız.”

Öncelikle, Atalay’ın bu sözlerindeki ilk cümle konusunda, “yapılacak değişikliğin yasanın hangi maddesinde yada maddesinin fıkrasında yazılı olduğu” sorusunu yönelterek bir düzeltme yapmak gerekiyor. Sanmak isterim ki Atalay, yasada olmayanın “*yönetmelik*” değil “*kural*” olduğunu belirtmek istemiştir? Amacı, bir “*kural*” yada “*düzenleme*” boşluğu değilse eğer, bu cümleye bir anlam vermek olanaksızlaşıyor. Öte yandan, böyle bir cümlenin kısa bir Konfederasyon haberinde yer alması da, anlaşılır ve kabul edilebilir değildir!

Açıklamanın izleyen ikinci cümlesinde geçen “yasada” sözcüğüyle söylenmek istenenin “*yönetmelik*” değil “*yasadaki kural*” olduğu düşünülebilir. Ne var ki, 4857 sayılı yasada, Komisyon toplantısının yapılacağı zamana ilişkin bir kural yoktur. Asgari ücretin “... en geç iki yılda bir olmak üzere ... belirlen(mesi)”, yönetmeliğin 7. maddesinde yer alan bir kuraldır.

Bu hatalar bir yana, önemli olan Türk-İş Genel Başkanı Atalay’ın da, Bakan Bilgin’e koştur bir yaklaşımla, Komisyon’un “Haziran ayında asgari ücret görüşmesi olur mu?”, bir başka anlatımla, “Komisyon’un yıl ortasında toplantıya çağırılması olanaklı mıdır?” yolundaki bir soruya verdiği yanıtta, ülke yöneticilerinin yasadaki boşluğu gidermek amacıyla değişiklik yapabileceklerini ileri sürüyor. Oysa, ne yasada ve ne de yönetmelikte, Komisyon’un Haziran’da toplanması için değişiklik yapılmasını gerektiren bir kural vardır! Kural boşluğu da yoktur!

Yukarıda, toplantı çağrı süresi ve yetkisi konusundaki kurallara değindim ve anlamlarını açıkladım. Yürürlükteki hukukta, olsa olsa şu anlamda bir boşluk vardır: Yasa, “Komisyon, yılda bir kez toplanır”, “Komisyon, her yıl Aralık ayında toplanır” yada “Komisyon, yıl ortasında toplanamaz” dememiştir!

Gerek Bakan, gerekse Atalay, Komisyon’un genel olarak yılda bir kez ve Aralık ayında toplanmasının yerleşik bir uygulamaya ve geleneğe dönüşmüş olmasını, yasa kuralıymış gibi değerlendirmekle kalmamış, Meclis’in değiştirmesi gerektiğinden de söz etmişlerdir!

Oysa 931 sayılı yasa, “... ücretlerin asgari hadleri *en geç* iki senede bir tespit edilir” diyerek, olağanüstü durum ve koşullarda Komisyon’un bir yıldan kısa aralıklarla da toplanabilmesine olanak tanıyan, yerinde bir kural koymuştu (m. 33/1). 1475 sayılı İş Kanunu’nun aynen yinelediği bu kural, 4857 sayılı İş Kanunu’nda, yalnızca “hadleri” ve “senede” sözcüklerinin “sınırları” ve “yılda” sözcükleriyle değiştirilmesiyle, ilke olarak yürürlükte kalmayı sürdürüyordu!

Atalay’ın soruya verdiği yanıtta “*çağırılırsa*” diyerek, vurguda bulunduğu ekonomik “kayıplar” gerçeğini yansıtmaktan uzak, her ay artmayı sürdüren resmî enflasyon oranlarına karşın Bakanlığın yıl sonunda yapacağı toplantı çağrısına değin bekleyip birikmiş “kayıpları” aylar sonra (!) masaya getireceğini söylemekle yetinmiş, böylece de “kayıp telafisi” yapmak üzere ancak Bakanlık çağırıldığı zaman toplantıya katılmaktan söz etmiş olması, hem yasa kuralının yanlış yorumlanması anlamına gelir, hem de yapılan “tarihi” artışın üçüncü ayda eridiğini dile getirme yaklaşımıyla bağdaşmaz. Kayıpları, ancak çağrıldıkları zaman toplanacak Komisyon masasına koyma anlayışı, inandırıcı bir gerekçe de sayılamaz. Karar, birçok örneği bulunduğu gibi, devlet ve işveren kanadının oyçokluğuyla alınabileceğinden, böyle bir yaklaşımın düpedüz, ezici bir çoğunluğu *sendikası* olan asgari ücretli emekçileri yazgılarına terk etmekten başka bir anlamı yoktur!

Atalay 22 Mart’taki bu açıklamasında, “önceki yıllarda Haziran ayında Asgari Ücret ile ilgili görüşme” yapılmadığını, “**Biz asgari ücreti Haziran ayında hiç görüşmedik. Bunun günü Aralık ayı**” diyerek sürdürürken, yukarıda değindiğim ÇSG Bakanı’nın görüşüne dayanmış görünmektedir. Çünkü bir gün önce, yani 21 Mart’ta görüştüğü Bakan’ın da, kendisiyle aynı

görüşte olduğunu belirtmiştir. Ama Atalay, haklı olarak gıda enflasyonunun altını çizmiş, ne var ki bu haklı nedenle Bakan'a ve Bakanlığa toplantı çağrısı yapma önerisinde bulunmak yerine, çözüm olarak aylık enflasyon oranlarının asgari ücrete yansıtılması gerektiğini söylemiştir:

“Dün bakan beye sordum. O da bunun günü Aralık ayı dedi. Şimdi resmî muhatap bakanlık, TÜRK-İŞ ve TİSK. Fiyat artışı pazarda var mı? Var. Markette var mı? Var. Kasapta var mı? Var. Domatesin, elektriğin, doğalgazın, benzinin nereye geldiğini hepimiz biliyoruz. Enflasyon her ayın başında açıklanıyor. O zaman her ayın başında enflasyon açıklandığı zaman bu enflasyon miktarını asgari ücretliye, emekliye vermek lazım.”⁶

Atalay'ın açıklamasının bu satırları, öncelikle şu saptamayı yapma olanağı veriyor: ÇSG Bakanı, asgari ücretin saptanması için, geçmiş yıllarda olduğu ve 16 Aralık 2021 kararında öngörülmesi gibi, yılın tamamlanması gerektiği görüşündedir. Bakan'ın, “... bunun günü Aralık ayı” demesinin başka bir anlamı yoktur.

Atalay'ın, Bakan'dan bir gün sonra 22 Mart'ta yaptığı açıklamanın asıl önemli yanı, kuşkusuz Türk-İş'in yaklaşımını ortaya koymuş olmasıdır. Bu, yukarıda eleştirdiğim yaklaşımın sürdürülmesi demektir. Atalay, Bakan'dan istemediği “Komisyon'un toplantıya çağrılması” için Genel Başkan olarak kendisinin kamuoyuna açıklama yapması yerine ÇSG Bakanı ile görüşüğünü, Bakan'ın da Komisyon toplantısının Aralık ayında yapıldığını söylediği yolundaki bilgiyi aktarmakla yetiniyor. Bakan Bilgin'in yaptığı açıklamanın doğruluğunu, sorgulamadan, araştırmadan bir veri olarak kabul ediyor.

Atalay ve kuşkusuz Türk-İş, izleyen günlerde ve haftalarda da, toplantı çağrısı ve tarihi konularındaki yasal durumun ne olduğunu araştırmamış olmalı ki, neredeyse üç ay sonra Cumhurbaşkanı'nı ziyaret ettiği 16 Haziran'a değin ve hatta izleyen günlerde de, ÇSG Bakanlığı'ndan Komisyon'un toplantıya çağrılmasını istememe, toplantı önerisinde bulunmama tutumunu sürdürmüştür. Bu, ne anlaşılabilir, ne de kabul edilebilir bir durumdur.

Oysa, yineliyorum, yıllık toplanma yerleşik bir uygulama olsa da, asla bağlayıcı değildir. Atalay'ın, enflasyon oranının asgari ücretliye yansıtılmasını önermiş olmasına dayanarak, Bakan'ın görüşünü paylaşır görünmediği düşünülse de, yasal ve doğru çözümün ancak ve yalnız yetkili özne olarak Komisyon'un ivedi biçimde toplantıya çağrılarak sorunu görüşmesi, tartışması ve karar alması olduğu gerçeğini göz ardı etmiştir.

Bu, Aralık 2021 görüşmeleri sırasında benimsenen “4.000'in üzerinde olsun” yaklaşımının sürdürülmesi demek değil midir?⁷

bb. Ergün Atalay'ın 1 Mayıs Öncesindeki İkinci Açıklaması

Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay, 22 Mart'ta Bolu/Abant toplantısında dile getirdiği görüş ve

⁶ “Genel Başkan Ergün Atalay Asgari Ücret İle İlgili Açıklamalarda Bulundu”, <https://www.turkis.org.tr/genel-baskan-ergun-atalay-asgari-ucret-ile-ilgili-aciklamalarda-bulundu/>, 22 Mart 2022 ARŞİV, Manşet.

⁷ Atalay'ın ilk açıklaması konusunda basında yer alan 23 Haziran 2022 tarihli bir haberde; “konuyla ilgili henüz bir resmî bir adım gelmese de” denilerek, Cumhurbaşkanı'nın ve AKP sözcüsü Numan Kurtulmuş'un aşağıda değindiğim açıklamalarda buldukları eklenmiş; ardından da, asgari ücrette artış yapılmasıyla ilgili ilk açıklamanın, 22 Mart'ta yapıldığı belirtilmiştir. Bu bilginin kaynağı, Abant'ta yapılan bir toplantıda bulunduğu anlaşılan Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay'dır. Açıklamayı yaptığı ileri sürülen kişi de, eski AKP Grup Başkan Vekili'dir.

Ergün Atalay'ın, aktardığı belirtilen bu açıklaması şöyledir:

“Asgari ücrete temmuz ayında **ara zam yapılması konusunda ilk açıklamanın** mart ayında AK Parti eski Grup Başkanvekili **Cahit Özkan**'dan geldiğini belirten Ergün Atalay, bunun üzerine kendisinin de **22 Mart'ta Abant'taki toplantıda**, geçmiş yıllarda aralık ayından önce asgari ücret artışını görüşmediklerini ama **her ayın başında açıklanan enflasyon miktarının asgari ücretliye, emekliye yansıtılabileceğini söylediğini anlattı.**” ([https://www.haberturk.com/asgari-ucrette-ara-zamda-surpriz-icin-kritik-9-gun-heyecan-dorukta-asgari-ucrete-haziran-da-ara-zam-gelir-mi-3472021-ekonomi; 23.06.2022, Habertürk, Güncelleme: 23.06.2022, 17:06\).](https://www.haberturk.com/asgari-ucrette-ara-zamda-surpriz-icin-kritik-9-gun-heyecan-dorukta-asgari-ucrete-haziran-da-ara-zam-gelir-mi-3472021-ekonomi; 23.06.2022, Habertürk, Güncelleme: 23.06.2022, 17:06).)

yaklaşımını, önce **22 Nisan**'da yaptığı basın toplantısında ve sonra da 1 Mayıs günü yineledi.

“TÜRK-İŞ’in 2022 ana teması(nın), hayat pahalılığı ve örgütlenme” olduğunu belirten Atalay, “Asgari ücretli, emekli ve çalışanların aldığı zammın bir özelliğinin kalmadığını dile getir(di).”

“Bu meseleleri yılın ortasını geçmeden masanın üstüne yatırıp konuşmak lazım” geldiğini söyleyen Atalay, gazetecilerin “asgari ücret tartışmalarına ilişkin sorusu” üzerine de, şu değerlendirmeyi yaptı:

“Her ay enflasyon ayın dördünde açıklanıyor. Bununla ilgili beklemenin bir anlamı yok. **Açıklanan enflasyon asgari ücretli, emekli ve çalışana uygulansın. Hemen yapılsın bu. Türkiye’yi yönetenlerin elinde.** Bununla ilgili işveren sendikasını çağtırmaya da gerek yok, bizi de çağırmasınlar. Her ayın dördünde açıklanıyor. **Ne açıklanıyorsa ilave etsinler.** Sendikalar, sendikacılar, siyasi partiler umut satamaz. Yapacağız der, yaparlar.”

Ne yazık ki, bu satırlardaki anlayış da, asgari ücreti kesin ve bağlayıcı kararlarla saptamaya yetkili tek yasal makam, tek yetkili kurum olan Asgari Ücret Tespit Komisyonu’nu devre dışı bırakmaktadır. Atalay, Komisyon’un derhal toplantıya çağrılmasını istemek yerine, Türk-İş’in de, TİSK’in de toplantıya *çağrılmamasını* önerebilmektedir. Yetkinin “Türkiye’yi yönetenlerin elinde” olduğunu söyleyebilmektedir.

Bu yaklaşımın adı, ilk makalede belirttiğim gibi, örtük değil açıkça, “**yetki devri**” değilse nedir?

Açıklamalarının izleyen satırlarında Atalay, “2,5 milyon emekli(nin) asgari ücret al(dığını)”, “... uzatmadan yılın ortasında asgari ücretliye de emekliye de kapsamlı bir şey yapılması gerek(tiğini)” belirtti. Sendikalardaki asgari ücretli üye işçilerin oranının çok düşük olduğunu, sendikasız asgari ücretli işçileri de sendikal çatı kapsamına almaları gerektiğini söyledi:

“Emekli, asgari ücretli geçinmeyi bırakın bir ay geçinmeyi, 15 gün içinde geçinmiyorlar. Biz burada emeklinin de işsiz de temsilciyiz. **Sendikaların yüzde 1’i asgari ücretli.** Bizim bu asgari ücretlileri örgütlenme çatısının altına almamız lazım.”

Isparta dönüşünde görüştüğü ÇSG Bakanı Vedat Bilgin’e, “emekli maaşları ve asgari ücret konusunu anlattı(ğını)” ve bu konudaki istemlerini dile getirmeyi sürdüreceğini belirten Atalay, şunları söyledi:

“**Yılın ortasında** emekliyle ilgili de asgari ücretliyle ilgili de dar ve sabit gelirliyle ilgili de **müspet bir şey demek zorundalar.** Türkçesi bu.”

“... **Bunun peşini bırakmayız. Söylemeye, dillendirmeye arkadaşlarım ve ben 1 Mayıs alanlarında 81 ilde saydığım sorunları söylemeye devam ederiz. Ta ki netice alana kadar.**”⁸

Atalay, Türk-İş’in **1 Mayıs** Emek ve Dayanışma Günü’nde Taksim Kazancı Yokuşu’nda gerçekleştirdiği Anma Programı sonrasında, “gazetecilerin asgari ücrete ara zam” konusundaki sorusuna verdiği aşağıdaki kısa yanıtta da, Komisyon’un toplantıya çağrılmasını istemek yerine, enflasyon oranlarının yansıtılması önerisini yineledi:

“Asgari ücret için Temmuz’u beklemenin bir anlamı yok. Aralık’ı beklemenin de bir anlamı yok. Her ayın 4’ünde bundan 3 gün sonra enflasyon açıklanacak. **O açıklanan**

⁸ “Genel Başkan Ergün Atalay 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü Öncesi Açıklamalarda Bulundu”, <https://www.turkis.org.tr/genel-baskan-ergun-atalay-1-mayis-emek-ve-dayanisma-gunu-oncesi-aciklamalarda-bulundu/>, 22 Nisan 2022 ARŞİV, Manşet.

Atalay’ın 22 Nisan basın toplantısında yaptığı bu açıklamalar, 30 Nisan’da, Genel Başkanı olduğu Türkiye Demiryolu İşçileri Sendikası’nın web sayfasında da aynen yayımlandı:

(30 Nisan 2022/in Haberler/ tarafından Demiryol-İş Admin; <https://www.demiryolis.org.tr/2022/04/30/genel-baskan-ergun-atalay-1-mayis-emek-ve-dayanisma-gunu-oncesi-aciklamalarda-bulundu/>).

enflasyonu asgari ücretliye versinler, emekliye versinler, işçinin tamamına her ay versinler. Haziran’ı falan beklemenin bir anlamı yok.”⁹

Görüldüğü gibi, yılın beşinci ayının başlarında da, Türk-İş Genel Başkanı’nın gündeminde Komisyon’un toplantıya çağırılması gerektiği yoktur. Yılın ortasında, Bakan’dan, Bakanlık’tan “müspet bir şey” yapmaları beklentisi içindedir. Komisyon’un toplantıya çağırılmasını önermek ve istemek, asıl bunun için “Haziran’ı falan beklemenin bir anlamı yok” demek yerine, enflasyon oranının emeklilerin ve asgari ücretlilerin ücretlerine yansıtılmasını “dillendirmeyi” sürdürmekte kararlı olduğunu söylemekle yetiniyor.

“Eylem” şöyle dursun, “söylem” olarak bile Komisyon’u toplantıya çağırarak yoktur!

Böylece de sorunun çözümünü, sözcüğün tekili yerine çoğulunu kullanarak yönetenlere, yani yönetene, yani Cumhurbaşkanı’na bırakmış görünüyor.

Bunun için olsa gerek, 16 Haziran’a değin bekleyip Cumhurbaşkanı’ndan görüşme isteğinde bulunuyor.

c. Diğer İlk Açıklamalar

AÜT Komisyonu’nun, 2022 Haziranı’nın son iki gününe sıkıştırılan toplantılar öncesinde, basında da bazı haberler çıktı. Bunlardan anlaşıldığı üzere, Cumhurbaşkanı ve Numan Kurtulmuş da açıklamalarda bulundular. Ancak, Komisyon’un toplantıya çağrılacağından söz etmediler.

Bu konuda yetkili olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı da, Cumhurbaşkanlığı Kabinesi üyesi olduğu için olsa gerek, herhangi bir toplantı çağırısı yapmadı. Bunun için, 10 Temmuz 2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince, “yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı’na ait” olduğundan, hemen her konuda olduğu gibi, Cumhurbaşkanı’nın “talimat” vermesinin beklendiği anlaşılıyor.

Türk-İş’in suskun kalmasının nedeni de bu değil midir?

aa. Cumhurbaşkanı’nın Açıklamaları

Cumhurbaşkanı, 6 ve 13 Haziran günlerinde yapılan kabine toplantıları ardından yaptığı kapsamlı açıklamalarda, asgari ücretten söz etmedi.¹⁰

Bu konuya, ancak **27 Haziran**’da, aşağıda yer vereceğim konuşmasında, ilk Komisyon toplantısından yalnızca iki gün önce değindi.

Cumhurbaşkanı’nın Haziran başlarından itibaren asgari ücret konusunda yaptığı ilk açıklama, saptayabildiğimce **4 Haziran** günlüdür. Ne var ki, AKP’nin 30. İstisare ve Değerlendirme Toplantısı’nın açılışında yapılan bu konuşma, 2022’nin ilk yarısı için saptanan asgari ücret tutarının, AKP’nin iktidara geldiği yıl için saptanmış olan asgari ücret tutarıyla karşılaştırma yaparak anımsatılmasından ibaretti ve cümle aynen şöyleydi:

“Çalışma ve sosyal güvenlikte 2002 yılında 184 lira olan net asgari ücret bugün 4 bin 253 liraya ulaştı.”¹¹

⁹ <https://www.turkis.org.tr/turk-is-1-mayis-emek-ve-dayanisma-gununde-taksimde-anma-programi-gerceklestirdi-2/>, 1 Mayıs 2022 ARŞİV, Manşet.

¹⁰ 06.06.2022; <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/138273/kabine-toplantisi-nin-ardindan-yaptiklari-konusma;> 13.06.2022, <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/138389/karadeniz-gazi-denize-ilk-boru-indirme-ve-kaynak-toreni-nde-yaptiklari-konusma.>

¹¹ <https://www.haberler.com/guncel/cumhurbaskani-erdogan-ak-parti-30-istisare-ve-14992808-haberi/>; AA - Muhammed Ali Toruntay - Güncel; 04.06.2022 12:13 - Güncelleme: 04.06.2022 13:25.

Cumhurbaşkanı'nın, aynı toplantıda, iyimser bir yaklaşımla, “zam mesajı ve sinyali” verdiği de ileri sürülen tek cümlesi şöyleydi:

“Asgari ücretliler başta olmak üzere her kesimden vatandaşın *gelirlerini artırarak* aradaki farkı kapatacak programları hazırlıyoruz.”¹²

Belirteyim ki bu tek cümle, başındaki “ücretliler” sözcüğünün önündeki “Asgari” sözcüğüne yer verilmeksizin, haberin izleyen satırlarında aynen yineleni. Bu da, “asgari” sözcüğünü haberi yazan gazetecinin eklemiş olabileceğini düşündürüyor.¹³

Cumhurbaşkanı, **15 Haziran**'da, AKP TBMM Grup toplantısında yaptığı, tümünün (beş bölüm olarak ayrıntılı biçimde) aktarıldığı AA kaynaklı konuşmada, gerek asgari ücretten, gerekse Komisyon toplantısından söz etmedi. Yalnızca, genel olarak “dar gelirliler ve ücretliler” için geleceğe (2023'ün Ocak, Şubat ve Mart aylarına) yönelik umutlar ve vaatler içeren şu açıklamayı yaptı:

“Sadece bu kadarla da kalmıyoruz, dar gelirlilerin ve *ücretlilerin* hayat pahalılığı sebebiyle ortaya çıkan *refah kayıplarını telafi etmek* için sürekli yeni programlar devreye alıyoruz. İşçi, memur, emekli, çiftçi hiçbir kesimi ihmal etmeden tüm imkanları seferber ederek her bir insanımızın derdiyle dertleniyoruz, sıkıntılarına çözüm arıyoruz. Bu doğrultuda *ocak ayında çok önemli adımlar attık. Temmuz ayında enflasyon farkları ile yine bir rahatlama sağlayacağız*. Yılbaşında çok daha kapsamlı ve rahatlatıcı adımlar planlıyoruz. İnşallah önümüzdeki şubat, mart ile birlikte enflasyon da önemli ölçüde gerileyeceği için attığımız adımların, insanlarımızın hayatlarındaki etkilerini daha iyi görebileceğiz.”¹⁴

Aynı konuşmanın, yine AA kaynaklı ama farklı gazetecilerin ayrıntılı olarak (sanıyorum aynen) aktardıkları ilk dört bölümünde, bu konuyla ilgili hiçbir açıklama yoktur.¹⁵

bb. ÇSG Bakanı'nın Açıklaması

ÇSG Bakanı Vedat Bilgin, **6 Haziran**'da, bundan böyle “2022'nin ilk yarısının asgari ücreti” olarak anılacak % 50'lik artışı, “*devrim niteliğinde bir değişiklik*” olarak tanımladı! Ve sanırım, bu görüşünün gerekçesi olmak üzere de, şu doğru anımsatmada bulundu:

“Asgari ücret düzeyindeki bütün ücretlilerin gelirlerinin asgari ücret kadar olan kısmını vergi dışı bırakarak 60 yıldır talep edilen bir konuyu gerçekleştirdik.”¹⁶

ÇSG Bakanı, **14 Haziran**'da, katıldığı bir programda yaptığı konuşmada da, bu görüşlerini yineledi. Geçen yılın sonunda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile birlikte asgari ücreti yüzde 50 oranında artıran kararı kamuoyuna açıkladıklarını belirten Bilgin, haklı olarak, asgari ücretin vergi dışı bırakılmasının önemini vurguladı. “Bunu gerçekleştirmek bize nasip oldu” dedikten sonra, aynen şöyle sürdürdü konuşmasını:

¹² <https://www.haberler.com/ekonomi/cumhurbaskani-erdogan-dan-asgari-ucrete-zam-14993002-haberi/>, Haberler.com - Gözde Nur Bayar - Ekonomi; 04.06.2022 13:35 - Güncelleme: 04.06.2022 14:04.

¹³ Aynı haberde, “AK Parti Genel Başkan Yardımcısı ve Sözcüsü Ömer Çelik'in) de konuya ilişkin olarak ve düşük anlatımlı bir cümleyle, “Asgari ücret dar gelirli vatandaşımız ekonomik olarak koruması gündemimizdedir” dediği de aktarılmıştır.

¹⁴ “Cumhurbaşkanı Erdoğan, AK Parti TBMM Grup Toplantısı'nda konuştu: (5)”, <https://www.haberler.com/politika/cumhurbaskani-erdogan-ak-parti-tbmm-grup-15017141-haberi/>; AA - Sinan Uslu - Politika; 15.06.2022 14:40 - Güncelleme: 15.06.2022 16:41.

¹⁵ <https://www.haberler.com/politika/cumhurbaskani-erdogan-ak-parti-tbmm-grup-15017141-haberi/>; AA - Sinan Uslu - Politika; 15.06.2022 14:40 - Güncelleme: 15.06.2022 16:41.

¹⁶ “Bakan Bilgin: 3600 Ek Gösterge Düzenlemesi ile Emeklilik Sistemimizde Devrim Niteliğinde Bir Değişim Yaptık”; 06 Haziran 2022, Pazartesi, Ankara, Türkiye; <https://www.csgeb.gov.tr/haberler/bakan-bilgin-3600-ek-gosterge-duzenlemesi-ile-emeklilik-sistemimizde-devrim-niteliginde-bir-degisim-yaptik/>

“Bu çok önemli bir karardı, Cumhurbaşkanımızın o gün açıkladığı esas orada önemli karar, asgari ücret düzeyinde bütün ücret gelirlerinin vergi dışında kalmasıydı, bu **tarihi bir adımdır**. Türkiye’de emeğin bu talebi 60 yıl önce başlamıştı, bu 60 yıl sonra elde edilen bir kazanımdır.”¹⁷

Bakan Bilgin, Haziran’ın ikinci haftasının son gününe gelindiğinde de, ne toplumun ve öncelikle asgari ücretli işçilerin gündemindeki ikinci yarı yıl artışı sorununa değindi, ne de Bakanlık olarak Komisyon’un toplantıya çağırılması sorunundan söz etti.¹⁸

Neden etsin ki! Başta Türk-İş olmak üzere, kamuoyu önünde bunu isteyen mi oldu?

cc. Numan Kurtulmuş’un Açıklaması

Numan Kurtulmuş, **15 Haziran**’da, “asgari ücrete ara zam yapıp yapılmayacağına ilişkin bir soruya” verdiği kısa yanıtta, asgari ücreti anmadı. Kurtulmuş’un yanıtı, emekliler, memurlar ve sabit gelirliler ile ilgiliydi ve şöyleydi:

“Temmuz ayında emekli ve memurlarının gelirinin artırılması için çalışmalar var. **Sabit gelimli çok geniş bir kitlenin ücretini artıracak bir dokunuş mutlaka hükümet tarafından yapılacak.**”¹⁹

Açıklamanın ikinci cümlesi kapsamında, asgari ücretli yaklaşık 15 milyon dolayındaki işçiler de vardır.

Gazetede bu habere göre, “AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da bugünkü (15 Haziran’daki) grup toplantısında yaptığı açıklamada, asgari ücret için zam sinyali vermişti.”

Ne var ki gazetede bu haber, “bu zam sinyali”ne ilişkin herhangi bir bilgi içermiyordu!

4. Sonuç: Uzun Erken Evreye İlişkin Erken Değerlendirme

2022’nin ikinci yarısında uygulanacak asgari ücretin belirlenmesi sürecinin 21 Mart ile 15 Haziran arasındaki üç aydan altı gün eksik olan “uzun erken evre” olarak tanımladığım ilk kesiti, ÇSG Bakanı ile Türk-İş Genel Başkanı’nın, ardı sıra yaptıkları aynı yöndeki açıklamalarla başladı.

Her ikisi de, Komisyon’un ancak 2022’nin sonunda Aralık ayında toplanabileceğini, yasadan kaynaklanan bu durumu ve sorunu (?) ise ancak Meclis’in –hangisi olduğu belirtilmeyen yasadışı– değişiklik yapması gerektiği görüşünü dile getirdiler!

Ama izleyen günlerde ve haftalarda, bu konudan söz edilmedi. Belki de, bu savın yasal bir dayanaktan yoksun olduğunun farkına varıldı?

¹⁷ “Bakan Bilgin, Çalışma Ekonomisi Araştırma Topluluğu’nun 35. Yıl Programı’na Katıldı”, <https://www.csgb.gov.tr/haberler/bakan-bilgin-calisma-ekonomisi-arastirma-toplulugu-nun-35-yil-programi-na-katildi/>; 14 Haziran 2022, Salı, Ankara, Türkiye.

¹⁸ 24 Haziran’da yaptığı bir konuşmada da, bu konuya yer vermedi. % 50’lik artışın “işsizliğe yol açacağı” yolundaki kaygının tersine, “işsizlik yaratmadığını” ileri sürdü (“Bakan Bilgin, Türkiye Kamu-Sen’in 30. Kuruluş Yılı Dönümü Programına Katıldı”, <https://www.csgb.gov.tr/haberler/bakan-bilgin-turkiye-kamu-sen-in-30-kurulus-yil-donumu-programina-katildi/>; 24 Haziran 2022, Cuma, Ankara, Türkiye).

Bakan Bilgin, ancak AÜT Komisyonu’nun 29 Haziran’daki “Başkanlık” yaptığı, aşağıda değineceğim birinci toplantısında görüşlerini aktardı.

¹⁹ cumhuriyet.com.tr, 15 Haziran 2022 Çarşamba, 15:34; <https://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/akp-genel-baskanvekili-numan-kurtulmustan-asgari-ucrete-zam-aciklamasi-1947607>

Bu, güçlü bir olasılık olduğuna inanmamakla birlikte, kamuoyunda asgari ücret tartışmalarının, yılın ikinci yarısının ortalarında başlatılmasını engellemeye yönelik bir stratejinin parçasıydı aslında. Ama, bunun için “hukuksal bir gaf” olan bir gerekçe ileri sürülmesi kabul edilebilir değildir.

Kanımcıca bu döneme damgasını vuran olgu, Türk-İş’in tutumudur. Genel Başkan, ilk yarı artışının eridiğini vurgulamasına karşın, asgari ücreti saptamaya yetkili öznenin yalnızca Komisyon olduğu gerçeğini göz ardı ederek, Komisyon’u yok sayarcasına, çözümler önermeye yönelmiş olmasındır.

Haziran ortasına gelindiğinde, sanki ortak bir politika izlenmişçesine, ne Bakanlık Komisyon’u toplantıya çağırılmış, ne de Türk-İş çağrılmasını istemiştir. Çünkü henüz, Cumhurbaşkanı 2022’nin ikinci yarısında uygulanacak asgari ücretin belirlenmesi sürecine ilişkin hiçbir açıklama yapmış değildir.

Bu koşullarda, Türk-İş’in yaptığı ve isteği, Haziran’ın ikinci yarısının ilk günü Cumhurbaşkanı’nı ziyaret etmek olmuştur.

Genel Başkan Ergün Atalay’ın 16 Haziran’da yaptığı bu ziyareti, uzun erken dönemin son girişimi olarak incelemek yerine, ikinci yarı yıl asgari ücret sürecinde 29 ve 30 Haziran günlerinde yapılan toplantıların ilk adımı ve dördüncü makalenin ikinci bölümü olarak ele almayı yeğledim.²⁰

KAYNAKÇA

- Gülmez, Mesut (2004) “Anayasa Değişikliği Sonrasında, İnsan Hakları Sözleşmelerinin İç Hukuktaki Yeri ve Değeri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 54, Eylül / Ekim 2004, s. 147-161.
- Gülmez, Mesut (2005a) *Sendikal Haklarda Uluslararası Hukuka ve Avrupa Birliğine Uyum Sorunu*, “AB’ye Sosyal Uyum Süreci Dizisi, No: 1, Birinci Baskı, Eylül, Ankara: Belediye-İş Yayını.
- Gülmez, Mesut (2005b) “Anayasa Değişikliği Karşısında Sendikal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmelerin İç Hukuktaki Bağlayıcılığı”, *Ekonomik ve Sosyal Temel Haklar Kapsamında Sendikal Haklar, Sosyal Güvenlik Hakkı ve Sağlık Hakkı Sempozyumu*, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, 8-9 Ekim 2004, Dedeman Oteli, Ankara: DİSK Yayını, No: 49, Şubat, s. 24-38.
- Gülmez, Mesut (2015) *İçimdeki Ukde, İş Hukuku ve Sosyal Politika Öğretilerinin Sosyal İnsan Haklarıyla İmtihanı*, Ekim, Ankara: Siyasal Kitabevi Yayını.

²⁰ Bunun nedenlerinden birinin de, dördüncü makalenin ötekilerden daha uzun olmasının yanı sıra, özellikle ilk makaledeki “Güncelleme Ön açıklaması”nda belirttiğim yanıtları beklemek olduğunu yineliyorum.